

Buffertzonen jubileumsår

I går kväll för precis 200 år sedan anlände den ryske kejsaren Alexander I till Åbo för att träffa Sveriges kronprins Karl Johan. Duon hade redan i april 1812 enats om en stor paketlösning. Sverige avstod slutgiltigt från kräva tillbaka Finland och Ryssland lovade i gengäld att hjälpa Sverige att annektera Norge. Därtill enades de om att sammangadda sig mot Napoleon. I Åbo ville den illa trängda Alexander försäkra sig om att denna deal alltjämt var i kraft. Napoleons ofantliga armé hade nämligen två månader tidigare inlett sin marsch mot Moskva.

När Karl Johan tre dagar senare anlände till Åbo fick Alexander denna bekräftelse och drygt två år senare hade hela paketlösningen verkställts. Napoleon var knäckt och Norge ansluten till Sverige genom en personalunion. Men som Åboprofessorn Nils Erik Villstrand så övertygande visar i sin färska bok *Furstar och folk i Åbo 1812* var mycket öppet och osäkert för de samtida. Karl Johans medarbetare ville utmäta större eftergifter av Ryssland, Napoleon hade förstört Alexanders självförtroende och många Åbobor närde fortfarande förhoppningar om en återförening med Sverige.

När det sedan gick som det gick började året 1812 framstå som den stora vändpunkten i Nordeuropas säkerhetspolitik. I Sverige kom den då för lång framtid utstakade defensiva östpolitiken att gå till historien som 1812 års politik och i Ryssland minns man ännu i dag segern över Napoleon som det stora fosterländska kriget. I Finland och Norge har man hellre sett 1809 och 1814 som de stora avgörandenas år, men i realiteten var de ju upptakten till och konsekvensen av 1812 års svensk-ryska överenskommelse.

Efter furstemötet i Åbo omvandlades Finland från ett ofta nog så krigiskt gränsland till en defensiv buffertzona mellan de forna kontrahenterna Sverige och Ryssland. Lösningen var gynnsam också för Finland, eftersom som den medförde att landet steg för steg kunde utvecklas till en stat i staten och sedan rida ur stormen åren 1917–1919 som en självständig republik.

Finlands funktion som svensk-rysk buffertzona förändrades inte märkbart heller under 1900-talet även om det inte hör till god ton i svensk diplomati att framhäva sådant. Ett bra exempel på denna förtegenhet är historikern och diplomaten Krister Wahlbäcks översiktsverk om Finland i svensk politik 1809–2009, som utkom förra året. Wahlbäck har med goda skäl fått prisande recensioner. När det gäller att kritiskt bedöma hur långt Sveriges regering har varit beredd att riskera sin egen säkerhet för att stödja det självständiga Finland svävar Wahlbäck dock på målet.

Detta är ingalunda en kritik av svensk säkerhetspolitik. Sveriges statschefer och diplomatkår har på ett exemplariskt sätt burit ansvar för sina egna medborgares säkerhet. Men visst vore det befriande om man under detta jubileumsår kunde tala öppet om Finlands långvariga funktion som en svensk-rysk buffertzona. I synnerhet som Finlands beslutfattare vanligtvis har skött uppgiften med heder.

Henrik Meinander, HBL 25.8.2012